Velikosrpska ideologija i hegemonizam

Izvori genocida nad Bošnjacima

O velikosrpskoj historiografiji (nekoliko primjera)

Osnov moderne srpske mitologije jeste narativ o boju na Kosovu 1389. godine kada su Osmanlije porazili vojsku kneza Lazara i potčinili ih sebi. Ali, taj boj predstavljen je kao najvažniji događaj u srpskoj historiji. Pored tog boja historija pamti i Bitku kod Nikopolja, samo sedam godina kasnije, tačnije 25. septembra 1396. godine, u kojoj raško-srpska vojska sudjeluje s Osmanskom vojskom protiv vojske više evropskih zemalja. Srpska historiografija ovu bitku kod Nikopolja sistematski ignorira i zanemaruje, a pustila je u opticaj naraciju o Boju na Kosovu na kojem je izgrađena cjelokupna velikosrpska ideologija i mitologija. Episkop Nikolaj Velimirović je 1939. godine u manastiru Ravanici održao programski nacionalistički govor, ispunjen šovinizmom, koji je služio četničkim ideolozima, "dokazujući" da su Srbi nesumnjivo arijevske krvi, da su oni bili na straži pred kapijama Evrope protiv "plemena niže rase". U toj magli Srbi su "branili Evropu od osvajača s Istoka".

U povijesti Osmanskog carstva Boj na Kosovu predstavlja tek jednu u nizu bitaka. Ona nije imala važnost kakvu je imala bitka kod Nikopolja, poslije koje srpske snage s Osmanskom vojskom ratuju rame uz rame.

Bajazit I, zvani Jildirim (Munja), predvodi veliku osmansku vojsku na Nikopolju, priprema se da razlomi Ugarsku, već je pokorio Bugarsku, a suprotstavlja mu se ugarski kralj Sigismund Luksemburški koji je oko sebe okupio vojni savez francuskih, njemačkih i engleskih vitezova, vojsku kršćana-križara iz zapadne i srednje Evrope koju je predvodio Ivan od Neversa, budući vojvoda Ivan Neustrašivi od Burgundije... Nakon bitke ostale su hiljade raskomadanih i unakaženih ljudskih tijela kraj Dunava. Pripovijeda se da je Bajazit I u odsudnom trenutku u bitku uveo elitne odrede koji su uništili borbene francuske vitezove i doveli do rasula evropske vojske. Ratnici, koji su preokrenuli ishod bitke, bili su srpski na čelu sa Stefanom Lazarevićem, sultanovim vazalom. (O ovome se može čitati u knjizi američke historičarke Barbare Tuchman *Daleko ogledalo* (*A Distant Mirror: The Calamitous 14th Century*; prijevod: *Daleko zrcalo: Zlosretno XIV stoljeće*, Zagreb, 1984.)). I sve tako do bitke pod Bečom 1683. Dakle, gotovo 300 godina Srbi učestvuju u osmanlijskim vojnim pohodima. Spram toga pojavljuje se *Kosovski mit* koji je srpska konstrukcija o tome kako su se "srpski vitezovi" žrtvovali za Evropu u odbrani kršćanstva. "Osveta Kosova" postala je politički program velikosrpskih političara u 19. i 20. stoljeću. O "osveti Kosova" posebno "nadahnuto" i s neskrivenom rasističkom mržnjom prema braći koja su postala Muhammedovi sljedbenici, "pjevao" je Njegoš u *Gorskom vijencu* uvodeći jezik mržnje i sataniziranja muslimana kao obrazac odnosa prema njima. Tako je "postalo normalno" zvjerski ubijati muslimane koji su poistovjećeni s Turcima.

Jedna od specifičnosti velikosrpske historiografije ogleda se u *selektivnom* pristupu historijskim događajima. Ovo se kod historiografa naziva "zatamnjenje prošlosti". Mi smo danas svjesni mitskih

Ilija Garašanin, autor "Načertanija"

aspekata velikosrpske ideologije i srpskog nacionalnog identiteta i pitanja kao pitanja teritorija. Posebno treba obratiti pažnju na planske konstrukcije unutar velikosrpske historiografije. Tako, naprimjer, Kosta Milutinović (*Vojvodina i Dalmacija 1760.–1914.*, Novi Sad, 1973.) govori o Ćirilu i Metodiju koji pokrštavaju ljude po Dalmaciji, a oni tamo nikada nisu ni bili. Ova konstrukcija, međutim, vremenom postaje posmatrana kao istinita tvrdnja. Prije Milutinovića o ovome je pisao Nikodim Milaš (*Pravoslavna Dalmacija*, Novi Sad, 1901.) čiji rad Milutinović uveliko koristi. Milaš je izgleda "vidio" Ćirila i Metodija kako hodaju po Dalmaciji i šire kršćanstvo. (O ovome piše Ivan Pederin u radu *Velikosrpska promidžba i subverzija u Dalmaciji između aneksijske krize 1908. i balkanskih ratova 1912.*). Takve konstrukcije velikosrpska historiografija je napravila o Bosni kao "srpskoj zemlji", o bosanskom kralju Tvrtku I Kotromaniću, o hercegu Stiepanu Kosači, o regiji Hercegovine, značajnim bosanskim ličnostima, o "pradedovskoj veri", o "srpskim teritorijama" na tlu Bosne itd. Dakle, obrazac je prepoznatljiv: velikosrpska historiografija *konstruira* događaj i ličnosti i onda na njima gradi "historijsku istinu". Naravno, postoje i znanstvenici unutar srpske historiografije koji dezavuiraju te konstrukcije. (Ovdje posebno želim ukazati na knjigu Olge Popović-Obradović *Kakva ili kolika država. Ogledi o političkoj i društvenoj istoriji Srbije u XIX i XX veku*, Beograd, 2009.).

Ideja Velike Srbije i velikosrpska ideologija

Među najznačajnije propagatore i ideologe velikosrpske ideologije u 19. i 20. stoljeću ubrajaju se Ilija Garašanin, Vuk Stefanović Karadžić, Nikola Stojanović, Jovan Cvijić, Vasa Čubrilović i Stevan Moljević, kao i akademici SANU koji su izradili *Memorandum* 1986.

Historijski stvari stoje ovako. Za vrijeme osmanske opsade Beča, poznate u historiografiji kao Veliki bečki rat 1683.–1699., Đorđe Branković iznosi 1683. godine prvi plan "Velike Srbije" pod pokroviteljstvom austrijskog cara i austrijske vanjske politike. Branković je pro-

jektovao državu od Triglava do Rodopa, kojom bio obuhvatio sve dijelove Balkana. Austrijski car je, međutim, kasnije odustao od ove ideje i utamničio nesretnog Brankovića koji je umro u zatvoru 1711. Austrija je organizirala pobunu pravoslavnog stanovništva unutar Osmanskog carstva, koja nije uspjela, pa je pećki patrijarh Arsenije III Čarnojević, koji je donio fatalnu odluku o ustanku, početkom 1690. morao pokrenuti veliku seobu pravoslavnog stanovništva na sjever preko Save i Dunava. Potom će Austrija ovo stanovništvo uključiti u Vojnu krajinu spram Osmanskog carstva i koristiti ga za svoje projekte.

Austrijanci su uvidjeli da bi Srbi na Balkanu mogli da im prave probleme sa svojim idejama o velikoj državi i počeli su da potiskuju tu ideju i predstavljaju je kao opasnost za druge narode. Mihailo Stanišić smatra, s druge strane, da je Beč od 19. stoljeća koristio pojmove "Velika Srbija" i "velikosrpstvo" da bi protiv Srba mobilizirao katoličanstvo. Pojam Velike Srbije doživio je transformacije u upotrebi. Taj proces transformiranja pojma Velike Srbije trajao je u periodu od 1683. do 1915. godine. Ali, od 1816. do 1915. postalo je jasno da je austrougarska vlast njime obuzdavala aspiracije balkanskih naroda da se ujedine u neku veću državu. Vlada u Beču je zvanično promovirala pojam Velike Srbije 1816. godine i finansirala pravljenje elaborata o velikosrpskom pitanju. Međutim, 1915. crnorukaški *Pijemont* u Srbiji usvaja taj pojam i promovira ga u svojim tekstovima. Zatim su pojam Velike Srbije kao svoj program prihvatili oni koji su bili prokazani i satanizirani od strane bečke vlade, te su iza tog pojma stajali crnorukaški *Pijemont*, zatim *Vidovdan* i *Sloboda ili smrt*, glasila četničkog ravnogorskog pokreta.

Vojna grupa oko lista *Pijemont* propagira ideje stvaranja Velike Srbije. Oni kažu: "Naša buduća generacija daje zavjet za stvaranje Velike Srbije." U sastav Velike Srbije ulaze Srbija, Crna Gora, Makedonija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Slavonija, Slovenačka, Srem, Dalmacija, Banat, Bačka i Albanija. (*Pijemont*, br. 175, Beograd, 29. VI 1915.) Iza časopisa *Pijemont* stajali su pripadnici terorističke organizacije Crna ruka koja je imala uticaja na nacionalističko-šovinističku organizaciju Mlada Bosna koja je izvršila atentat 1914. na austrijskog prijestolonasljednika.

Srpska vlada je 1915. platila dva eksperta, univerzitetske profesore, Rusa V. N. Jastrebova i Engleza Ernesta Denija, da napišu knjigu *Velika Srbija*. Takvu knjigu, također, napisao je bosansko-srpski historičar Vladimir Ćorović koja se pojavila 1926. godine u Beogradu. U martu 1928. godine u Skupštini Kraljevine SHS poslanik Puniša Račić (Crnogorac) iznosi prijedlog da se država preuredi i nazove Velika Srbija. Nakon toga nosilac politike svesrpstva i ujedinjavanja "svih srpskih zemalja" bio je Srpski kulturni klub (SKK). Posebni elaborati o srpskom pitanju bili su pripremeljeni u Srpskom kulturnom klubu 1938. godine i njihovom glasilu *Srpski glas*. (Pripadnici SKK su Slobodan Jovanović, Dragiša Vasić, Mladen Žujović, Stevan Moljević, Dragoslav Stranjaković, Vojin Andrić, Nikola Stojanović, Vojislav Vujanac, Adam Pribićević i dr.) Jovan Marjanović i Mihailo Stanišić u svojim istraživanjima pokazuju da je ideologija ravnogorskog četničkog pokreta direktno proizašla iz stavova Srpskog kulturnog kluba koji su propagirani u tri godine pred početak Drugog svjetskog rata, tj. u periodu od 1939. do 1941. godine. To potvrđuju najvažniji četnički listovi *Ravna Gora* i *Vidovdan*. Četnički ravnogorski pokret će iskazati stav koji je osnov ideje i ideologije koja nam kazuje da je Jugoslavija izdata od Hrvata, te stoga Srbi moraju imati Veliku Srbiju. (Stanišić, 2000: 20-21.)

Načertanije 1844.

Četnički pokret Draže Mihailovića je 1941. godine, praveći nacrt za svoj srpski nacionalni politički program, pošao od tvrdnje da

Stevan Moljević, četnički ideolog i autor "Homogene Srbije"

je prvi nacionalni program srpskog naroda pripremio Ilija Garašanin 1844. godine u *Načertaniju*. Isto je potvrđeno unutar SKK 1940. Dragoslav Stranjaković, član SKK, naglašava da je ideju o stvaranju velike srpske države ili "slavjanskoserbskog carstva" ruskoj vladi prvi izložio pivski arhimandit Arsenije Gagović u jesen 1803. Istovjetan plan, također, ruskom caru poslao je u junu 1804. karlovački mitropolit Stevan Stratimirović. Prema mitropolitovom planu Velika Srbija bi obuhvatala pored "starih srpskih pokrajina" koje su pod Osmanskom vlašću i Srem, Boku Kotorsku i Dalmaciju sa Šibenikom. Mihailo Stanišić smatra da ruski car nije reagovao na ova srpska zanovijetanja o "Velikoj Srbiji". (Stanišić, 2000: 32.)

Oduševljen *Načertanijem*, Stranjaković zadugo nije primjetio da je to djelo Ilija Garašanin dobio od poljsko-čehoslovačkih emigranata, kneza Adama Čartorijskog i njegovog agenta u Beogradu Franje Zaha. Zah ga je napisao na osnovu Garašaninove narudžbe. Garašanin je vršio redakciju rukopisa i svugdje je riječi Jugoslavija i jugoslavenski zamijenio sa Srbija i srpski. Ovaj plan nije bio javan i dugo je stajao u sefu ministra unutrašnjih poslova Garšanina. Austrijski obavještajci su do njegove kopije došli tek 1883. godine. Garašaninovo *Načertanije* je predstavljano kao biblija velikosrpskih hegemonističkih težnji koje su četnici u 20. stoljeću pokušali sprovesti.

Načertanije je izraz 19. stoljeća i poimanja nacionalnog pitanja. U njemu se ne priznaje etnička, religijska i teritorijalna posebnost Bosne. Ali, u njemu se pominje ime Bošnjaci za narod u Bosni! Pored ovoga spisa, pojavljuje se drugi temeljni spis velikosrpske ideologije, *Srbi svi i svuda* (1849.) koji je napisao Vuk S. Karadžića. U njemu je razvijen jezički pansrbizam, a svi narodi u okruženju srpskog su posrbljeni. Također, srpski georgaf Jovan Cvijić tvrdi: "...opšte poznato je da su Bosna i Hercegovina oblasti čiste srpske rase...". Ovdje treba obratiti pažnju na to s kojom lahkoćom se podmeću kvaziznanstvene istine.

Homogena Srbija 1941.

Četnički ravnogorski pokret u počecima svoga organiziranja nije znao za spis *Homogena Srbija* (1941.) koji je napravio banjalučki advokat Stevan Moljević. Ovaj plan Moljević je sastavio krajem juna 1941. godine na osnovu elaborata SKK iz ranijih godina, a objavljen je u Nikšiću 30. juna 1941. U Moljevićevom planu je već jasno da je srpski nacionalizam iz 19. stoljeća prerastao u šovini-

Stevan Moljević i Draža Mihailović

Slobodan Milošević i Dobrica Ćosić

zam i etnocentrički ekspanzionizam. U njemu su definirane nove granice srpskog naroda, teritorije koje trebaju ući u sastav Velike Srbije i predložena zločinačka metoda etničkog čišćenja i genocidnog iskorjenjivanja drugih naroda sa zacrtanih teritorija. Tako će se navodno ispraviti greška koju su Srbi napravili 1918. jer tada nisu "udarili" svoje granice. Moljević ne priznaje samostalnu Bosnu niti Bošnjake kao narod. Moljević piše:

"...Osnovna pogreška u našem državnom uređenju bila je što 1918. godine nisu bile udarene granice Srbije. Ta se greška mora ispraviti, danas ili nikad. Te se granice danas moraju udariti, i one moraju obuhvatiti celo etničko područje na kojem Srbi žive sa slobodnim izlazima na more za sve srpske oblasti koje su nadomak mora.

1) Na istoku i jugoistoku (Srbija i Južna Srbija) srpske su granice obeležene ishodom ratova za oslobođenje, i njih valja samo pojačati Vidinom i Ćustendilom.

2) Na jugu (Crna Gora i Hercegovina) valja da u Jugozapadnu srpsku oblast uđu pored teritorija Zetske banovine:

a) sva istočna Hercegovina sa železničkom prugom od Konjica pa do Ploča, uključivo sa pojasom koji bi tu prugu zaštićivao, tako da bi u nju ušao srez konjički ceo; od mostarskog sreza opštine: Mostar grad, Bijelo Polje, Blagaj i Žitomislić; srez stolački ceo; a od metkovićkog sreza Ploče i sve podrucje južno od Ploče; te Dubrovnik kome bi se imao dati poseban status.

b) severni deo Albanije, ukoliko Albanija ne bi dobila autonomiju.

3) Na zapadu valja da u Zapadnu srpsku oblast uđu, pored Vrbaske banovine, Severna Dalmacija, srpski deo Like, Korduna, Banije i deo Slavonije, tako da toj oblasti pripadnu lička železnička pruga od Plaškog do Šibenika i severna železnička pruga od Okučana preko Sunje do Kostajnice. U tu bi oblast ušao na jednoj strani srez bugojanski osim Gor. Vakuf, a od sreza lijevanjskog opštine: Lijevno i Donje Polje, a na drugoj strani od sreza šibeničkog opštine: Šibenik i Skradin; od kninskog sreza; opština Knin i srpski deo opštine Drniš sa svom teritorijom preko koje prelazi žel. pruga Knin-Šibenik, te eventualno srpskim delom opštine Vrlika u sinjskom srezu; srez benkovački ceo; srez biogradski ceo; srez Preko ceo; tako do granica Zapadne srpske oblasti ide Velebitskim Kanalom i obuhvata Zadar sa svim otocima pred njim, od sreza gospićkog opštine: Gospić, Lički Osik i Medak; od sreza perušićkog istočni deo, preko koga prelazi žel. pruga; od sreza otočačkog opštine: Dabar, Škare i Vrhovine; od sreza ogulinskog opštine; Drežnica, Gomirje, Gor. Dubrava i Plaški; srez vojnićki osim opštine Barilović; srez Vrginmost ceo; srez glinski osim opština Bučice i Stankovac; od sreza petrinjskog opštine: Blinja, Gradusa, Jabukovac i Sunja; srez kostajnički osim opštine Bobovac; od sreza Novske opštine: Jasenovac i Vanjska Novska, ali ove opštine valja porušiti tako da žel. pruga ostane na teritoriji ovih dveju opština; srez okučanski ceo; srez pakrački osim opština: Antunovac, Gaj i Poljana; od sreza požeškog opština Velić Selo; srez Daruvar, Grubišno Polje i Slatina; zatim bosanski srezovi Derventa i Gradačac. Razume se da u ovu oblast ulaze i svi drugi srezovi unutar navedenih granica.

Za ovu zapadnu srpsku oblast, koja bi imala 46 srezova sa blizu milion i po dusa, na kojoj je celo preduzeće Šipada, i veliki gvozdeni rudnik Ljubija, preko koje prelazi Jadranska pruga Valjevo - Banja Luka - Šibenik, valjalo bi obezbediti Zadar s okolinom i otoke koji su pred njim radi zaštite njenog izlaska na more.

4) Severnoj srpskoj oblasti valja dati, uz teritoriju Dunavske banovine, oduzete joj srpske srezove Vukovar, Šid i Ilok, i od vinkovačkog sreza opštine: Vinkovci, Laze, Mirkovci i Novi Jankovci; srez i grad Osijek ceo; ovoj oblasti valja obezbediti Baranju s Pečujom i istočni Banat s Temišvarom i Resicama.

5) Središnjoj srpskoj oblasti - Drinskoj banovini - imaju se povratiti oduzeti joj bosanski srezovi: Brčko, Travnik i Fojnica. Dalmacija, koja bi obuhvatala Jadransku obalu od Ploča pa do Šibenika, te od bos. herc. srezova: Prozor, Ljubuški, Duvno; zapadne delove mostarskog i livanjskog sreza, te delove kninskog i šibeničkog sreza na severu, ima da uđe u sastav Srbije i da dobije zaseban autonoman položaj. Rimokatolička crkva u Dalmaciji biće priznata i od države pomagana, ali rad crkve i rimokatoličkog sveštenstva u narodu mora biti na korist države i pod njenom kontrolom."

Stevan Moljević je bio glavni ideolog četničkog pokreta Draže Mihailovića tokom Drugog svjetskog rata.

Memorandum SANU 1986.

Memorandum SANU (1986.) jasno je rekao da su Srbi neravnopravan narod u Jugoslaviji i da oni uvijek gube u miru ono što steknu u ratu. Za Srbe je "Jugoslavija postala tamnica". Autori *Memoranduma* su, između ostalih, akademici Pavle Ivić, Antonije Isaković, Dušan Kanazir, Dobrica Ćosić Gedža, Dejan Medaković, Vasilije Krestić, Ivan Maksimović, Kosta Mihajlović, Miodrag Bulatović, Milorad Ekmečić, Antonije Isaković Lule, Ljubomir Tadić i, naravno, Mihajlo Marković, jedan od ključnih "filozofa" Slobodana Miloševića. *Memorandum* je podsjetio da se etničke granice Srba ne poklapaju sa stvarnim avnojevskim granicama unutar Jugoslavije, jer Srbi žive u Bosni i Hrvatskoj. Stoga će biti neophodno prekrajanje granica. Krivac za sve to je Ustav iz 1974. godine kojim su Srbi dovedeni u neravnopravan položaj. Oni su eksploatirani i ugroženi od drugih jugoslavenskih naroda u oblasti kulture, poslovanja, ekono-

mije itd. *Memorandum* savjetuje brzu akciju da se spriječi propadanje Srbije i srpskog naroda.

Memorandum je služio kao uputa za Slobodana Miloševića u vrijeme "godina raspleta" kako je on naslovio svoju knjigu objavljenu 1989. Milošević je izrekao jednu rečenicu koja je odavala cjelokupan smisao velikosrpske politike: *Svi Srbi moraju živjeti u jednoj državi*. Posebno je bio prijeteći njegov govor na Gazimestanu 1989. pred milionskom masom ljudi. Velikosrpski ideolozi su planski rušili Jugoslaviju koja se zasnivala na Ustavu iz 1974. U skladu s tim ustavom Vojvodina i Kosovo su imali važnu autonomiju unutar Srbije. Milošević je na Gazimestanu 1989. otvorio disoluciju Jugoslavije, nagovjestio "nove bitke" i reafirmirao velikosrpski program stvaranja velike srpske države na ruševinama socijalističke Jugoslavije. Na "mitinzima istine" po Srbiji počele su da se pojavljuju kokarde, šubare i brade, reafirmirani su i rehabilitirani četnici. Izvedena je "jogurt revolucija" u Novom Sadu, zatim je uhapšen Azem Vllasi i promijenjeno pokrajinsko rukovodstvo na Kosovu. Time je pređena prva stepenica u rasturanju socijalističke Jugoslavije. Sljedeći korak bila je "briga" za Srbe izvan Srbije. Jovan Rašković je u Primoštenu 1990. izjavio da zajednički život naroda u Jugoslaviji više nije moguć. Onda je zapucalo u Sloveniji odakle se JNA povukla u Hrvatsku. Završio se "sedmodnevni rat" u Sloveniji. Srpski pobunjenici u Hrvatskoj napravili su Republiku Srpsku krajinu i okupirali velike dijelove teritorije Hrvatske. Rat protiv Hrvatske je zaustavljen 1991. godine i uslijedio je dogovor Miloševića i Tuđmana u Karađorđevu. Nemilosrdna srpsko-crnogorska agresija na Republiku Bosnu i Hercegovinu uslijedila je u aprilu 1992. godine, a od 1993. i otvorena hrvatska agresija. Planeri uništenja Bosne iz Beograda, međutim, nisu ni slutili da će se dogoditi bosanska odbrana. Međunarodna zajednica je dopustila agresiju na Bosnu pred očima cijeloga svijeta misleći da će za desetak dana biti uspostavljena nova politička realnost.

Genocid nad Bošnjacima je započeo u proljeće 1992. godine. Najveći broj žrtava velikosrpske agresije bio je u maju, junu, julu i augustu te godine. Ubijanje i zločini su kulminirali u julu 1995. godine u Srebrenici. Srebrenica, sigurna zona UN-a, završna je tačka genocida nad Bošnjacima, okončanje ratnog zločina nad Bošnjacima 1992–1995. Srebrenica je, šire posmatrano, zaokruženje procesa istrebljenja Bošnjaka koji traje od 19. stoljeća. Srpska vojska je okupirala polovinu Bosne i to je u Daytonu proglašeno entitetom RS. Entitet RS je samo paravan za pravljenje velike srpske države. Mnogi srpsko-srbijanski političari i ideolozi ponavljaju da je entitet RS trajna, neupitna kategorija, i da je niko nikada ne može ukinuti. U toku dva stoljeća, 19. i 20., entitet RS se pojavljuje kao rezultat genocida nad Bošnjacima, kao ostvarenje militarnog velikosrpskog ekspanzionizma na kraju dvadesetog stoljeća. V. Koštunica je s pozicije predsjednika Vlade Srbije 2007. godine naglasio: "Očuvanje Kosova i Republike Srpske sada su najpreči ciljevi naše državne i nacionalne politike." (*Nezavisne novine*, Banja Luka, 25.10.2007.)

U Srbiji je 2004. godine izglasan zakon kojim su izjednačeni partizani i četnici. Time je anulirana distinkcija između fašista i antifašista, a u konačnici to je značilo da je četnički pokret bio rehabilitiran i definiran na nov način. Od 2005. godine opet su intenzivirane stare velikodržavne ideje bosanskih susjeda. Samo ovaj put u lijepo umotanim knjiškim argumentacijama koje se nude kao nesumnjive istine. Tako je M. Kasapović 2005. godine svoju knjigu *Bosna i Hercegovina: Nestabilna država i podijeljeno društvo* posvetila nemogućnosti života u Bosni bez "konsocijacije" i etnički definiranih teritorija, a onda ju je podržao bosanski kvisling Nenad Kecmanović s naslovom *Nemoguća država* (2007.), koja prejudicira nužnost nestanka države Bosne. Otada je sasvim jasno da se

Radovan Karadžić i Ratko Mladić

nanovo nastavila saradnja dva velikodržavna ekspanzionizma i da je njihova meta osuđena na smrt. Sva politika i život u Bosni pokušavaju se svesti na etničku raspodjelu funkcija i teritorija, te stvoriti stanje u kojem se male zaokružene etničke teritorije jednog dana mogu pripojiti susjednim državama koje u rukavicama demokratije i evropskih integracija potpomažu svoje pijune u Bosni.

Od Memoranduma 1986. do Memoranduma II (*Zakon o dijaspori* i *Strategija*)

Naravno, srpski geostratezi su svjesni da ratom nisu ni izbliza završili posao oko potčinjavanja Bosne. Oni zato koriste druge mehanizme u miru da bi ostvarili svoje ratne ciljeve. Nedavno je u Srbiji Ministarstvo vera i dijaspore usvojilo *Zakon o dijaspori i Srbima u regionu* koji predstavlja osnovu nove srbijanske brige za sve Srbe i njihovo uvezivanje. Ovim Zakonom se primarno iskazuje briga Srbije za sve Srbe u regionu u smislu zaštite njihovih prava i interesa. U članu 1. ovoga zakona stoji: "Ovim zakonom uređuju se način očuvanja, jačanja i ostvarivanja veza dijaspore i Srba u regionu sa matičnom državom, nadležnost i međusobni odnos organa Republike Srbije u obavljanju poslova u oblasti odnosa sa dijasporom i Srbima u regionu, konstituisanje i nadležnost Skupštine dijaspore i Srba u regionu, osnivanje Budžetskog fonda za dijasporu i Srbe u regionu, osnivanje Saveta za odnose sa Srbima u regionu i Saveta za dijasporu, evidentiranje organizacija u dijaspori i organizacija Srba u regionu i dodela nacionalnih priznanja u oblasti odnosa matične države i dijaspore, kao i matične države i Srba u regionu."

Pored ovoga Zakona, Vlada Srbije je 2011. godine usvojila i *Strategiju očuvanja i jačanja odnosa matične države i dijaspore i matične države i Srba u regionu*. U *Strategiji* stoji: "Republika Srpska bi trebalo da predstavlja najvažniju oblast interesa i jedan od državnih i nacionalnih spoljnopolitičkih prioriteta Republike Srbije. Više od polovine stanovništva u regionu (izvan granica Republike Srbije) živi u republici Srpskoj, a građani Republike Srbije poreklom iz Republike Srpske broje stotine hiljada. Uz zalaganje za dosljedno sprovođenje Dejtonskog sporazuma, neophodno je pomoći i postaći napredak Republike Srpske i njenih institucija. Ministarstvo spoljnih poslova trebalo bi da na svaki način diplomatski podrži napore za opstanak republike Srpske i u zaštitu uzmu njena prava pred EU, SAD, SE, OEBS i UN. Neophodno je da nadležna ministrstva omoguće da svi građani Republike Srpske koji to žele dobiju i srpsko državljanstvo..."

Na osnovu prvih uvida u sadržaj ovih dokumenata, i prema izjavama da su Ćosić i njegovi saradnici priredili jedan spis koji kola po Vladi Srbije i ne smije se rasturati, u publicističkim krugovima i njihovim istraživačkim radovima govori se i piše o *Memorandumu II* kojim srbijanska vlada ponovo izražava svoju brigu za sve Srbe u regionu

i na neki način se postavlja kao nadležna za njih. Srbija se pokazuje kao matična država svih Srba u regionu. Osnov umrežavanja Srba u regionu i svijetu biće SPC. Mnogi su već u tome *Memorandumu II* prepoznali srbijansko-srpsku strategija za 21. stoljeće, a njegova je strateška pozadina kompenzacija gubitka Kosova i odvajanje entiteta RS od države Bosne i Hercegovine. Srbija se odnosi prema teritorijima države Bosne i Hercegovine kao prema svojim oblastima u kojima planira ulaganja i strategiju razvoja. To je poseban zadataka za Ministarstvo ekonomije, a Ministarstvo prosvete treba da nastavi s objedinjavanjem dva obrazovna sistema. A prije toga, treba minimizirati zločine i zvjerstva srpskih ubica o Bosni tokom agresije i genocida nad Bošnjacima 1992.–1995. Srbijansko pravosuđe planski je pokrenulo montirane procese i podiglo optužnice protiv građana Bosne i Hercegovine koji su stali u odbranu države, a što se radi sa slučajem u Dobrovoljačkoj ulici koji je sud u Hagu odbacio i slučajem Brčanska malta u Tuzli. Na svojoj koži su osjetili srpske potjernice Ilija Jurišić, Ejup Ganić i Jovo Divjak. Tužilaštvo BiH još nije stavilo tačku na Dobrovoljačku – a zašto nije? Srbija glumi da se suočava s ratnim zločincima kako bi u regionu postala ravnopravan sudionik "poštivanja prava", ali nikako ne bi priznala da je JA ilegalna vojna formacija u Bosni i Hercegovini. Pored toga, srpska obavještajna mreža na sve moguće načine pokušava odvratiti našu pozornost sa *sudskih procesa u Hagu* u kojima se nalaze graditelji i tvorci genocidne tvorevine entiteta RS. Više nema ni spomena tim procesima u većini medija kod nas. Kao da nije bitno šta su učinili Mladić, Karadžić i drugi zločinci?! Uz to, raznim vrstama podmićivanja, ucjena ili prijetnji dovode se vlade ili političke grupacije iz susjednih država Bosne, Hrvatske i Kosova do odustajanja od tužbi za agresiju i ratne zločine tokom neuspjelih Miloševićevih osvajačkih ratova tokom devedesetih godina. Tužba Republike Bosne i Hercegovine protiv Srbije je najbolji primjer velike srpske igre. Na njoj su svoj prljavi otisak ostavili mnogi iz međunarodne zajednice. Srbijanski i srpski političari ne priznaju presude iz Haga i lukavo navode bosanske pregovarače na "pregovaranje oko sudskih odluka", a zanemaruju njihovo izvršavanje.

Srbijanski predsjednik Tadić dolazio je u Srebrenicu. Danas je bjelodano – ne radi žrtava, nego radi interesa Srbije kako bi pred svijetom odigrao pokajničku ulogu u Memorijalnom centru u Potočarima i onda nastavio s daljnjim planovima destabilizacije države Bosne i jačanjem entiteta RS. Time bi navodno Srbija povratila izgubljeni *moralni* lik među državama i narodima u okruženju. Srbijansko-srpska politika insistira uz podršku Rusije u PIK-u da se zatvori Haški tribunal i da se ugasi OHR, a da se suđenja ratnim zločincima, Mladiću i Karadžiću, vode pred domaćim sudovima u Srbiji. U posljednjih 10 godina Srbija je razvila snažno partnerstvo s Rusijom i uvela ruski kapital i interese u entitet RS. Tek kad je partnerstvo bilo sigurno srbijansko-srpska politika je trgovala s Evropljanima i prodala im Mladića i Karadžića za ulazak u EU.

Srbija preko Dodika otvoreno i kontinuirano pokušava destabilizirati državu Bosnu i Hercegovinu, te među građanima izazvati nezadovoljstvo i socijalne nemire, a kako bi se ugasila svijest o odgovornosti Srbije za ratove u bivšoj Jugoslaviji i otupila bosanska oštrica borbe protiv velikosrpskog projekta. Čak dolazi Vlada Srbije na sjednicu Vlade jednog bosanskohercegovačkog entiteta u Banjaluku. Praveći nezadovoljstvo i dirigiranu krizu vlasti preko entiteta RS u Bosni i Hercegovini, Srbija se nada da će tako uspjeti otcijepiti taj dio Bosne i kompenzirati trajni gubitak Kosova. Pritom, unutar granica Srbije neodložan je problem anuliranja autonomaško-državnih zahtjeva iz Vojvodine i Bošnjaka u Sandžaku koji hoće autonomiju. Jedna od igara srbijanske vlasti bila je pravljenje paralelne Islamske zajednice koja bi bila pod totalnom kontrolom Beograda.

Milorad Dodik i Boris Tadić

Vrijeme sadašnje

Nemoć da se realnost odvoji od mita osnov je velikosrpskog projekta koji je u svom temelju antibosanski projekt. Srbi još nisu uspjeli da se iščupaju iz kandži strašnog "kosovskog osvetništva". Zarobljeni su u mraku vlastitog religijskog fundamentalizma, velikodržavnog ekspanzionizma, žudnjom za povlaštenom ulogom među narodima Balkana, hegemonijskom utvarom i težnjom potčine druge narode u okruženju. Da li je to smisao "dugog trajanja" između klanja i oranja? Velikosrpska historiografija je napravila velike mitove oko historije srpskog naroda u koje mnogi ljudi "vjeruju". Oslobađanje od tih mitova je dug proces. Velikosrpski projekt je genocidom na 49% teritorije Republike BiH uspio instalirati entitet RS. Danas se bezočno svim sredstvima kvaziznanosti i politikantstva, političkim nasiljem i represijom pokušava izvršiti revizija povijesti.

Danas, u ciničkoj dramaturgiji Evrope, Srbija postaje lider u regiji. U 19. stoljeću ona je željela da bude Pijemont Jugoslavije. Priprema se za ulazak u EU, drži lekcije žrtvama, cinički izigrava mirotvorca, podgrijava srpski nacionalizam u susjednim državama i destabilizira susjednu državu Bosnu i Hercegovinu. Nekažnjena za sva zla koja je nanijela drugim narodima bivše Jugoslavije.

Naravno, sva moć velikosrpskog projekta ne bi bila takva da ne postoje među Bošnjacima oni koji aktivno rade na razvoju političkog sistema od "građanske Republike Bosne i Hercegovine do dogovora naroda" i zatvaraju cijeli narod u etnoklerikalno geto. Tek bi sad trebalo postaviti pitanja Bošnjacima i Bosancima: šta je s probosanskim političkim programima, humanističkim i antifašističkim tradicijama? Kome služe SDA, SDP, SDU, SBB, SBiH i druge probosanske stranke? Šta su radili bošnjački lideri u zadnjih 20 godina i da li će oni ikada snositi dio odgovornosti za stanje u kojem se našla Bosna i Bošnjaci? Čemu tolike stranke kad nisu u stanju da donesu pozitivnu promjenu društvenog uređenja? Čemu toliki "političari"? Šta radi Ustavni sud daytonske Bosne u Mostaru i posredno u Hercegovini? Zašto je budžet države manji od budžeta entiteta? Zašto građani nemaju mogućnosti da nešto promjene? Da li smo uopće svjesni šta nam se dešava?

Očito da je došao povijesni trenutak kada Bošnjaci moraju pogledati u sebe, izvršiti autorefleksiju, kritički analizirati ličnosti i događaje koji su odredili ili određuju njihovu egzistenciju. Iz toga će se razviti samosvijest koja će odrediti njihovu budućnost. ❑

Senadin LAVIĆ